

Bron: Geschiedenis van Scheveningen door J.C. Maas

XXIV. SCHEVENINGEN IN DEN FRANSCHEN TIJD.

Dit tijdperk behoort tot de gewichtigste en tevens tot de treurigste van de geheele geschiedenis van Scheveningen.

Nu waren het geen stormen en watervloeden, die het dorp teisterden, maar toestanden, waarin bijna ieder oogenblik de uitoefening van het visscherijbedrijf zoo goed als onmogelijk werd gemaakt.

Geen visscherij beteekende voor Scheveningen: volslagen armoede voor het grootste gedeelte der bevolking. In onze dagen, nu ook bijna de geheele vloot stil ligt, kunnen we ons eenigszins indenken in de ellende, die voorheen moet geleden zijn, zoo vele jaren achtereen.

Waarom was een geregelde visscherij in bovengenoemd tijdperk onmogelijk? Aan den eenen kant door het gevaar dat men liep door Engelsche oorlogsschepen te worden opgebracht en aan den anderen kant door de decreten en wetten die de Fransche regeering speciaal voor de visscherij uitvaardigde, en dat niet zoo zeer met de bedoeling het bedrijf te schaden, maar hoofdzakelijk om Engeland op indirecte wijze te benadeelen. Scheveningen was er helaas de dupe van.

Het kon dan ook niet anders, of de omwenteling in November 1813 moest door de Scheveningers als een "gezegende" beschouwd worden; het water was toen wel aan de lippen en al was de Erf stadhouder, dien zij zoo van nabij hadden gekend, die zoo herhaaldelijk hun dorp bezocht en zooveel belangstelling voor hun visscherij had aan den dag gelegd, niet teruggekeerd, zij vertrouwden er vast en zeker op dat de Zoon, die 30 November den eersten voet aan wal had gezet op hun grondgebied vlak voor hun dorp, de stappen van den Vader zou drukken.

Daarenboven de banden van genegenheid waren sterker dan ooit te voren geworden tusschen het Oranjehuis en de Scheveningers; het bewijzen van wederzijdsche diensten in den nood was daarvan de natuurlijke oorzaak geweest.

a. Het vertrek van den erfstadhouder.

Het was Januari 1795. De Fransche legers waren ons land binnengetrokken. De strenge winter hielp de Franschen in het volvoeren van hun plan.

De inundatiën, welke in het bijzonder voor de verdediging van het gewest Holland waren tot stand gebracht, misten haar doel. Overal was het water met een dikke ijskorst bedekt.

Het leger had zich van de Waal en van den Rijn moeten terugtrekken. Vele manschappen waren buiten gevecht gesteld, ook door ziekte; daarenboven hadden alle garnizoenen, die zich reeds moesten overgeven, de belofte afgelegd niet meer tegen de Franschen op te treden.

De Staten van Utrecht capituleerden Vrijdag 16 Januari; die van Holland namen dienzelfden dag het besluit daartoe.

Twee gedeputeerden, de heeren Van Boetzelaar van Kijfhoek en Calcoen, werden naar de commandanten der vijandelijke legers gezonden om het besluit uit te voeren.

Aan den Prins waren, als kapitein-generaal van het leger, een officier en een trompetter gevraagd, om de commissie vooruit te gaan.

Onder zulke omstandigheden was het voor Willem V zeker geraden met zijne familie het land te verlaten.

Het besluit daartoe heeft ongetwijfeld strijd gekost. Z.H. schreef aan de Staten van Holland:

Hoog Mogende Heeren,

De omstandigheden, waarin de Republiek zich bevindt, ons doende vooruitzien welk lot wij te wachten hebben, zoo de vijand verder indringt, en niet willende een obstakel zijn aan den vrede, die voor de goede Ingezeeten en dezer landen nodig is, hebben wij geresolveert om voor een tijd ons met onze geheele Familie van hier te retireeren. Wij hopen dat Uwe Hoog Mog. zulks niet zullen afkeuren, en bidden den Allerhoogsten om zijne dierbaarste zegeningen voor het lieve vaderland te willen uitstorten, in eene rijke maate - God zegene dit voormaals gelukkig Land en maake dat het wederom gelukkig worden moge! Wij hebben alles gedaan wat in ons vermogen was om ons Vaderland wel te dienen, en hebben daartoe altijd onze pogingen aangewend. Het doet ons leed van niet van meerder nut te hebben kunnen zijn, en zoo de omstandigheden immer of ooit toelaaten, dat wij wederom van nut aan Ons Vaderland, hetwelk wij hartgrondig beminnen, kunnen zijn, zullen Uwe Hoog Mog. ons altijd gereed vinden, om daartoe alle onze pogingen aan te wenden. Onze beide zoons, aan wien wij hun ontslag verleend hebben van het commando van het Leger, zullen met ons vertrekken. Wij hebben van onze plicht geacht Uwe Hoog Mog. hiervan kennis te geven. Waar meede

Hoog Mogende Heeren

Uwer Hoog Mog. gehoorzame Dienaar

's Hage den W Janu. 1795.

W. PR. v. ORANJE.

Een brief van gelijken inhoud werd gezonden aan de Staten-Generaal. Vermelding verdient nog, dat op denzelfden dag, waarop de Prins van zijn voornemen om te vertrekken had kennis gegeven, vier leden van het College van Gecommitteerde Raden zich bij hem aanmeldden en verklaarden, "dat zij voor niets meer konden instaan en hem dus verzochten zyn "vertrek te verhaasten en dat zelfs, wanneer de Fransche generaal bij zijn "antwoord mocht voegen het bevel om den Prins en zijne familie tegen te "houden, zij in de noodzakelijkheid zouden verkeerden, daartoe de hand te "leenen."

Zoodra de vraag vanwege den Prins te Scheveningen kwam of de Scheveningers bereid waren hem en zijne familie naar Engeland over te brengen ging men terstond aan het werk om een twee en twintigtal bomschuiten naar de laagwaterlijn te brengen. Drie weken te voren was men te Scheveningen reeds op een eventueel vertrek voorbereid en waren de bemanningen reeds aangewezen, welke op die schepen zouden dienen. De Erfstadhouder was te Scheveningen een goede bekende; Z. H. kwam er dikwijls en bewoog zich aan het strand, zich onderhoudende met de visschers.

Z. H. moedigde ook op verschillende wijzen de visscherij aan.

Wanneer in September de schepen opgetuigd lagen, rijkelijk met vlaggen versierd en gereed om te vertrekken voor de haringvisscherij - wat steeds een zeer eigenaardig schouwspel opleverde - was de Prins bijna altijd bij het uitzeilen tegenwoordig en menige behoeftige man of vrouw keerde dan

huiswaarts met een ruime gift. 't Spreekt vanzelf, dat jaarlijks van de eerst aangebrachte haring een "proefje" bestemd was voor den Prins.

Toen men in het laatst van 1792 meer en meer bevreesd werd voor een aanval op de Republiek door de Fransche legioenen en door Willem V aanhoudend correspondentie gevoerd werd met den Nederlandschen gezant bij het Engelsche hof, waren het de Scheveningers, die de couriers overbrachten. Ook in 1793 deden zij daarvoor met hun pinken dienst.

Het was een hoogst bezwaarlijk werk de schepen in zee te brengen, want de strenge vorst had op het strand, zoo ver het oog reikte, een hoogen ijsdijk gevormd en het strand zelf tot een vloer van kristal gemaakt. Stuurman Zier Blok, een man van veel gezag onder de 'zeelieden, was hier de leider.

"Het kan en het móet gebeuren" zeide hij en daarop gingen mannen, vrouwen, jong en oud met schoppen, spaden, kruiwagens en manden aan het werk - dag en nacht.

Zondag, 18 Januari, des morgens te 8 uur verliet Frederica Sophia Wilhelmina, prinses van Pruisen met hare behuiddochter Frederica Louisa Wilhelmina, prinses van Pruisen en het driejarig zoontje van deze laatste - Willem Frederik Karel - later Koning Willem II - het stadhoudelijk paleis op het Binnenhof. Een klein gevolg vergezelde de prinsessen.

"Hare gelaatstrekken toekenden niet weinig ontroering", zegt een geschiedschrijver uit die dagen en wij willen hem gaarne gelooven. Het was een gaan in ballingschap.

Te Scheveningen lagen dan een aantal visscherspinken voor uitzeilen gereed. Een daarvan, gevoerd door stuurman Chiel den Heijer, zou de Prinsessen en den jeugdigen Prins overbrengen. Bij aankomst te Scheveningen was het water wassende en de pink dus niet droogvoets te naderen. Bij het overbrengen van de Vorstelijke familie naar de sloep maakte zich zeer verdienstelijk Janus Betting, kastelein in de herberg: "De Gouden Engel", en algemeen als een warm Oranje-man bekend.

Een ooggetuige beschrijft het vertrek aldus:

Daarna zag ik een droevig tooneel; het waren de vrouwen van het Vorstelijk geslacht met haar dierbaar kind later Koning Willem II, stil staande en met verbazing den masthoog opgekruiden ijsberg aanstarende, waarbij er onder de menigte aanschouwers een uitbarsting van weemoed plaats greep, vooral veroorzaakt door een oude vrouw, die met uitgebreide armen de hofkoets het eerst naderde en verzocht het Prinsje te mogen kussen; en dat smartvol oogenblik was dan ook het hartverscheurende voor alle aanwezigen.

Het gezelschap begaf zich vervolgens naar het bevrozen water en werd met groote voorzichtigheid naar de sloep geleid. Het laatste was de beurt aan het kind - Neerlands hoop - dat door een staatsdame of baker mede van droefheid overstelpt, gedragen werd, die al smekende uitriep: "Och, och draagt toch zorg voor ons Prinsje!" en toen het kind overgaf aan den stuurman Chiel den Heyer en andere, die hetzelfde naar de sloep geleidden, hetwelk geschiedde in tegenwoordigheid van den reeder der pink, den zeer Godvreezenden Simon Berkenbosch Blok, die er zijn zegen vooraf over uitsprak.

Het anker werd spoedig gelicht en met gunstigen wind koers gezet naar Engeland.

Om één uur waren alle pinken reeds uit het gezicht. Een krachtige Oostenwind bracht ze behouden te Yarmouth.

Uit een beschrijving van het vertrek en den overtocht naar Engeland, in latere jaren door een visscher, die de reis mede maakte, opgesteld, vernamen wij nog eenige bijzonderheden.

We laten den zeeman aan 't woord.

"Intusschen, er was onzekerheid in de lucht. We hadden reeds vele goederen en matrassen aan boord, toen 't gerucht kwam dat de Princes en de haren over Zeeland naar Engeland zou oversteken, 't Gerucht werd gevolgd door een ander, dat 't eerste weer tegensprak. Bij den Zeeuwschen overtocht zou gevaar dreigen; de reis diende van uit Scheveningen te worden ondernomen.

Zoo liggen wij Zondagmorgen 18 Januari 1795, des morgens om 9 uur, op vlot water, als we daar plotseling de rijtuigen van het Hof op 't strand zien komen, en gewenkt worden ons tot vertrek gereed te maken. De oude Princes, de Kroonprinces, onze geliefde Koningin, prinses Louiza, en onze geliefde en heldhaftige Koning, destijds 3 jaren oud, de baker, een kapitein en 2 hofbedienden, worden onder de verschrikkelijkste aandoeningen bij ons aan boord gebracht met sloepen, die daarvoor door een ijsdijk heen moesten.

Wij krijgen vervolgens nog vele bezoeken van groote personages aan boord, die echter ras moesten vertrekken, daar, o wonder! de vorstelijke Princessen in slaap vielen; in ons visschersvaartuig met gering logies - afgetobd door vermoeienis, vrees en angst als ze blijkbaar waren.

Wij vertrokken - (als ik wél meen ten 12 uur); de hemel begunstigde onzen tocht; de baker speelde met den kleinen vluchteling met balletjes; de Princessen waren zeeziek, omdat zij in langen tijd geen eten of drinken geproefd hadden.

Mijn broeder vroeg om den kleine eens te mogen kussen - 't geen hem door de Princessen werd toegestaan.

Intusschen voeren we gestadig verder. In den nacht hebben mijn vader, stuurman op een der ons vergezellende pinken, en mijn oom, mede stuurman, elkander praaierende, het volgende gesprek:

Oom roept hem toe: "Wat is het toch goed weer bij onzen overtocht, al vriest 't dan ook."

"Ja, antwoordde vader, zij werken achteruit voor ons" - daarmee doelende op de gebeden, welke door de vromen in ons land voor onze veilige overkomst werden uitgestort, aangezien het vóór en na onze reis ruw weder was

Ik heb toen, jongeling van 16 jaren zijnde, de bierpap van onzen kleinen vluchteling gewarmd in heet water. Het overige van de pap heb ik, met nog een matroos, bij den overtocht opgegeten.

Wij zagen den volgenden morgen Yarmouth voor ons, waarheen onze reis ging. Zonder ongelukken kwamen wij op de ree behouden aan. Een sloep voer de andere schuiten voorbij, en roeide op ons af, om de vorstelijke personen af te halen. Toen wij den kleinen Willem boven op het dek aangaven, loste een schip vóór de haven zyn geschut, en nimmer vergeet ik het geroep van den kleinen Willem: "Baker! Baker!" En nimmer had ik

kunnen denken dat die kleine prins zulk een held zou worden, en dat ik uit zijn handen later niet alleen een koninklijke gratificatie, maar op mijn 67e jaar zelfs een jaarlyksch pensioen, als de nog eenig-overgeblevene van de pink, zou genieten! Dank, o geliefde Koning!

Tot mijn verhaal wederkerende zal ik ook nimmer vergeten het zeer aandoenlijk en vriendelijk karakter van de Prinsessen; inzonderheid van de Moeder van onzen kleine, die, wanneer zij het over moest reiken, het kind telkenmale in de zorgen der visschers aanbeval; en ook vergeet ik niet haar teeder afscheid van ons met buigen en wenken, zoo lang 't kon.

Wij kregen, in Yarmouth, vele bezoeken van aanzienlijke Engelschen, om 't vaartuig te zien, waarmee de vorstelijke personen waren overgekomen..... Genoeg..... binnen het etmaal waren wij over, en dankten God voor zijn bescherming.

Eenigen tijd in Engeland vertoefd hebbende, keerden wij met vrees en angst naar Holland terug. Wij wisten toch niet, daar ons land reeds overstroomd door Franschen was, wat er met ons zou gebeuren. Het land naderende, beurde ik mijn mede-schepelingen op, door hen op heft draaien der molens te wijzen, hetgeen een goed teeken was, en op geen verwoesting wees. Dat ondervonden we ook. Aan land gekomen zagen we de vlag omgekeerd, ons land ingenomen, en ons tot ahangelingen der Franschen gemaakt. Onze stuurlieden werden door de nieuwe Regeering opgeroepen en gevraagd, waarom wii ons tot zulk een stouten en, zooals men meende, ongeoorloofden tocht hadden laten bewegen.

Zoo was het antwoord der onzen zeer vrijmoedig. Het was: "Onze Overheid gaf ons bevel haar over te voeren, en geeft Gij ons bevel dit morgen ù te doen, nu Gij onze Overheid zijt geworden, wel dan! Wij zijn bereid." En dit laatste meenden wij zoo hartelijk....."

De Prins zelf, na bericht ontvangen te hebben dat de Prinsessen zonder gevaar in zee gestoken waren, nam afscheid van de Staatscolleges en volgde des namiddags te 2 uur met zijn beide zoons Willem Frederik en Willem George Frederik. Een groote menigte uit Den Haag vergezelde de Prinsen tot aan het Scheveningsche strand.

Bij de Kerkwerf gekomen, steeg de Prins met zijne Zoons uit de koets en begaf zich toen te voet naar het strand.

Tegenover de Vuurboet of den Vuurtoren lagen de pinken voor anker. Daar en op alle duinen in den omtrek was het zwart van menschen. De zee was op dat tijdstip zeer hoog.

Op de ijsschotsen staande sprak de Vorst de bedroefde menigte toe. Een biddend vaarwel welde op uit elks hart, toen de Vorstelijke familie in een boot naar de pink van den reeder Gerrit Hoogenraad werd geroeid.

Een dichter bezong de gebeurtenissen van die dagen aldus:

Natuur sloeg veld en stroom als in metalen boeijen
En deed langs Hollands kust het ijs tot bergen groeijen,
Het marm'ren vlak des strooms droeg 't Fransch ontzaglijk heir,
De kracht des helds bezweek, niets ging dat heir te keer;
Zijn overmacht was groot, zij rukken op, de benden,
Met Vorstenbloed besmet. - Waarheen men 't oog mogt wenden,
Geen doortogt was er meer, om 't bang gevaar te ontvlien.
Geen doortogt dan de zee. - De nijvere visscherlien

Slaan 't knarsend ijs aanstuk, en dwingen langs de schotsen
De ranke boot in zee, hoezeer die schotsen klotsen,
En schuiven langs het boord en tuimlen in den vloed,
Terwijl 't geraas van 't ijs de stranden daav'ren doet,
De kielen dobbren daar. - Nooit had een vloot gedragen,
Een edier Vorstenrei, bedreigd door onweerslagen.
Nu zweeg het stormgeloed; de golfslag rolde zacht,
De pinkjes sturen voort, beveiligd door den nacht.
God zag door 't nachtfloers heen, Zijn oog bleef op hen staren,
Tot waar Brittanjes kust weerkaatst de Noorderbaren.

Een Scheveninger, die zich in die dagen bijzonder verdienstelijk maakte jegens het Oranjehuis, was Jacob Pronk.

Reeds in 1785 - toen 23 jaar oud - stond hij algemeen bekend als een vurig Oranje-man; hij behoorde tot de vertrouwden van den graaf van Bentinck, heer van Rhooen, en was lid van de Oranje-societeit in Den Haag". In 1787 gelukte het hem de geheimen van het zoogenaamd Vliegend Legertje te onderscheppen.

Bij de komst der Pruisen was hij het, die zijn best deed om te Scheveningen mishandelingen en plunderingen, waaraan ook daar de Patriotten bloot stonden, te voorkomen; waarvoor deze hem later zeer erkentelijk waren. Bij het vertrek van den Erfstadhouder hield Pronk in de eerste plaats toezicht op de goederen, die ingescheept moesten worden. Door de felle koude was het moeilijk voor dat werk de noodige handen te krijgen; daarbij moest het inschepen in betrekkelijk korten tijd geschieden; maar Pronk wist door zijn bezielend woord de zeelieden aan het werk te houden.

Met een garnalenboot van Huib Vrolyk bereikten de Prins en zijne Zoons de pink, die hen naar Engeland zou overbrengen.

Als roeiers namen in de boot plaats: Comelis van der Toorn, Jacob de Niet, Pieter Taal, Jacob de Ruitter, Albert Taal, Cornelis Overduin, Maarten Taal, Chieï van Zon en Maarten van Zon.

Toen de Prins in de boot zou gaan, legde Pronk een plank met het eene einde op den ijsberg en met het andere op de boot. Uit vrees dat de Prins van, de plank mocht glijden, trok Pronk zijn jas uit en liep in zee langs de plank.

Vervolgens ziende "dat de roeiers niet waren, zoo als zij wel moesten zijn, denkelyk door de bittere koude", nam Pronk zelf in de boot plaats en hielp haar door de branding henen.

De laatste woorden van den Vorst tot Pronk waren: "zoo ik mijn vaderland weder betreed, zal ik aan U gedenken."

Onder een vloed van tranen nam Pronk van den Prins en zijne Zonen afscheid en keerde naar het strand terug.

Toen hij uit zee was, bleken zijne kleeren bevroren, en moest men hem die van het lijf snijden.

Een groote menigte was tot de duisternis inviel op het strand bijeen en daaronder vele Scheveningsche vrouwen met hun kinderen, die, nu de schepen in zee waren, eerst recht begrepen aan welk gevaar hun mannen zich blootstelden, wanneer de pinken door den vijand mochten genomen worden.

In de pink van den Prins bevonden zich behalve zijn beide Zoons, de prins van Hessen-Darmstad, de kamerheer Van Heerdt, de adjudanten Bentinck en Van Byland, de chirurgijn Schenk en de kamerdienaar Oostheim. Zoodra prins Frederik aan boord was, klom hij in den mast en wuifde de menigte aan het strand een laatst vaarwel toe.

De Stadhouders bleef mede geruimen tijd op het glibberige dek. Jan Ros haalde hem een paar zeemanskousen, om die over de schoenen te trekken; en zag zijne voorkomendheid met een paar ducaten beloofd.

Eerst tegen den avond ging de Stadhouders naar omlaag en legde zich neder in de voor hem bestemde kooi in het vooronder. Z. H. zoowel als de andere passagiers hadden allen veel van de zeeziekte te lijden.

De afscheidsbrief hierboven gemeld, was inmiddels in de vergadering van de Staten van Holland en in die van de Staten-Generaal voorgelezen, maar door beide Colleges werd geen enkele stap gedaan om den Prins op zijn besluit te doen terugkomen.

Het schijnt in den aanvang niet bepaald het voornemen van den Prins geweest te zijn om naar Engeland over te steken en daar te blijven. Uit het volgende zal blijken, dat aanvankelijk bij het heengaan nog gedacht werd om te trachten over de zee een of andere provincie te bereiken en daar de dingen af te wachten, die komen zouden.

Te vier uur, bij het vallen van den avond, toen de pink "Johanna Hoogenraad" reeds vlot was, verscheen een courier met een brief van het gezantschap uit Parijs, waarin voor het sluiten van een verbond met de Franschen als eisch werd gesteld, dat de Stadhouderslijke familie vooraf het grondgebied der Republiek moest verlaten.

De courier was met behulp van een boot - waarbij ook weer Jacob Pronk assisteerde - naar de pink geroeid.

Er werd nu aan boord scheepsraad gehouden; het proces-verbaal daarvan laten wij hier volgen.

Vraag Pointen door zijne Doorluchtigste Hoogheid den HoogGeboore Vorst Heere Prince van Orange Willem de Vijfde e. a. aan de ondergeteekenden voorgesteld 's avonds den 18e January 1795.

Vraage 1.

Is er op dit moment mogelijkheid om naar één der Havenen van de Republyk te gaan?

Antwoord 1

Neen volstrekt niet, de wind is Oost, de gaten zijn vol ijs ook zijn de Pinken te zwak om daarmee te kunnen wagen in de schorsen te koomen

Vraage 2.

Of er mogelijkheid is om ergens anders dan in Engeland te koomen ?

Antwoord 2

Neen, het is met alle andere Havenen eeven eens onmogelijk door het ijs, de Elve en de Wezer, ook de Ooster en Wester Eems, zijn zodanig met ijs bezet, dat de Havenen aan dezelve gelegen, niet te genaken zijn.

Vraage 3.

Of het raadzaam is, het hier ten anker te houden en of daar gevaaren in te voorzien zijn?

Antwoord 3.

De gelegenheid is thans goed, doch zo de wind aan het Westen loopt zoals dikwijls met het springtij het geval is en men kreeg ruw weer, zou het wel met gevaar gepaard kunnen wezen, wanneer men wederom moest landen; ook ligt men bloot voor attacquen die de vijand zou kunnen ondernemen, zoo hij ook met gewapende Pinken van het strand kwam.

Aan boord van de pink "Johanna Hogen Raat", geankerd voor Scheveningen den 18 January 1795.

J. O. Vaillant, L. C. van Heyden, 1) en + (dit is het merk van den stuurman Arij Ros.)

In presentie van mij H. W. Bentinck.

1) Vaillant wsia kap. ter zee en Van Heyden luit. ter zee.

In den nacht tusschen Zondag en Maandag, te 12 uur, werden de ankers gelicht.

Liggende in de kooi schreef Z. H. den volgenden brief:

Aan den Heere Raadp. van der Spiegel.

In de Pink de Johanna Hogenraad voor het strand van Scheveninge, den 18 Janu. 1795.

Wel EdGestr. Heer,

Ik hebbe van den Heere van Enghuyzen vernomen het antwoord dat van Parijs gekoomen is. Ik hebbe na dat UWE.G. hier is geweest met de Zee Officieren gesproken en den stuurman van de Pink. Ik zende UWE.G. hiernevens derzelver antwoorden.

UwE.G. zal daaruit zien, dat men in geen Haven koomen kan dan in Engeland en geen armistice zijnde, kan men niet van mij vergen om in zee te dobberen in een ongewapend vaartuig in afwachting van den uitslag van de commissie van H. D. Gr. Mog. aan den Franschen Generaal, die mijns bedunkens niet beletten zal de aankomst der Franschen in 's Hage. Ik gae dus na een der Engelsche Havenen en zal zoo doenlijk mij begeeven op een van 's-Lands scheepen die ik vermeene dat te Plymouth moeten zijn. Ik hoope UWEG. vandaar te schrijven en te melden waar of ik aangekomen zal zijn en na welke Provintie ik mij zal begeeven. Ik vrage excus voor het slechte schrift, maar ik schrijve liggende in de kooij en blijve wijders met achting

Wel Ed. Gestr. Heer

UWEG. dw. dienaar

W. Pr. van Orange.

Ik hoope als de gelegenheid het toelaat in een der Provintiën of in 's Hage te revertieren na maate van den uitslag der op heeden afgezondene commissie.

Toen de Prins weer wat bekwam van de zeeziekte, nam hij een kerkboek uit het kastje naast de kooi en bladerende in de berijmde psalmen vond hij:

Hun tongen scherpen zij als slangen;
Zij smeden valsheid en bedrog;
Zij passen loos op mijne gangen,
Met monden vol van adderspog.

Het was een treurige tocht. De Erfprins en zijn Broeder stelden alles in het werk om hun zwaar beproefden Vader te troosten.

Maandag in den namiddag ontwaarde men de Engelsche kust. De wind was intusschen van Oost, Noord geworden. Te 9 uur des avonds ankerde men voor Wytbrith; het landen daar was door het vele drijfjz onmogelijk geworden. Dinsdag, 20 Januari, des voormiddags te 9 uur, kwam het Vorstelijk gezelschap behouden te Harwich aan. Vandaar ging het per postkoets naar Yarmouth, alwaar de Prinsessen en haar gevolg zich bevonden. Gezamenlijk werd nu de reis ondernomen naar Londen. In het logement The white hart te Colchester, nam de Vorstelijke familie haar intrek.

De erfstadhouder Willem V keerde in het vaderland niet meer terug.

Hij ging in 1801 van Engeland naar Nassau en woonde daar op het kasteel Oraniënstein bij Dietz.

Den winter bracht hij veelal door bij zijn dochter Louise, die gehuwd was met den regeerenden hertog van Brunswijk. In 1806 werd hij daar ongesteld en overleed den 9n April, in den ouderdom van 58 jaren. Zijn lijk werd bijgezet in de hertogelijke begraafplaats te Brunswijk.

De Seheveningers, die het Stadhoudelijk gezin naar Engeland overbrachten, werden voor hun diensten ruim beloond. Bij aankomst te Harwich ontvingen zij reeds een flinke som; de stuurlieden Chiel den Heijer en Arie Ros kregen b.v. ieder *f* 350.

Doch hun wachtte nog een tweede geldelijke belooning. De Prins had hun daarop het vooruitzicht geopend, wanneer het Vorstelijk gezin nog eenmaal in het vaderland zou terugkeeren. De stuurlieden van de twee en twintig pinken, die den tocht hadden gemaakt, kregen daarvan een schriftelijk bewijs, waarbij o. a. was verzekerd, dat bij eventueel overlijden der zeelieden, het recht op belooning op hun erven zou overgaan.

Door tusschenkomst van Jacob Pronk werden in April 1815 aan koning Willem I deze bewijzen toegezonden en de Vorst liet toen aan de gezamenlijke belanghebbenden een bedrag van *f* 13.200 uitkeeren; dat was dus *f* 600 voor elke bemanning.

Jacob Pronk ontving tegelijk een dankbetuiging van den Koning voor de moeite, die hij zich gegeven had.

Bron:

Geschiedenis van Scheveningen door J.C. Vermaas, blz. 199 - 205